

Z historie českého lisovaného skla V. - Umělecká krystalerie

Petr Nový - Sklo, doba, lidé - vydání 14/2004

Ve druhé polovině dvacátých let 20. století - i díky úspěchu produkce René Laliquea na pařížské výstavě roku 1925 - v Jizerských horách zdomácněla výroba tzv. umělecké krystalerie. Jednalo se v pravé řadě o flakonérii a toaletní soupravy. Dosud nejstarší návrh tohoto typu skla máme doložen z jara roku 1924 ve firmě Josef Schmidt Příchovice. V největším objemu se však pouze kombinovaly dobrušované korpusy flakónů z čirého, ale i barevného skla s lisovanými zátkami různých dekorů nebo zdobenými bohatým brusem. Zájem byl též o kuřácké a psací soupravy atd. Existovaly též rafinerie, které se specializovaly na výrobu zátek. Oblíbené byly figurální (akty, galantní scény, tanec, sport), květinové a ornamentální motivy.

Iniciátory produkce lisovaného skla "ve stylu Lalique" v Jizerských horách byly též rafinerie Johann Umann Potočná a jablonecký exportní dům Heinrich Hoffmann, zaměřený dříve zejména na výrobu a prodej bižuterních kamenů. Firma Hoffmann patřila ve dvacátých letech 20. století mezi největší sklářské podniky v Jizerských horách vůbec (cca 500 zaměstnanců) a první kolekci umělecké krystalerie vyvzorovala v roce 1926. Její majitel pak v roce 1930 výstižně definoval smysl této výroby: dát možnost i méně majetným ozdobit si svůj příbytek vkusným sklářským artefaktem vysoké umělecké hodnoty. Produkci umělecké krystalerie se později začaly věnovat i další podniky - například Franz Josef Vater & Co. Josefův Důl, Bruno Posselt Tanvald, sklárny Josef Riedel Polubný a v neposlední řadě firma Curt Schlevogt Jablonec nad Nisou vedená Hoffmannovým zetěm Henry G. Schlevogtem (kolekce INGRID).

Návrhy umělecké krystalerie často vznikaly ve spolupráci s profesionálními výtvarníky (např. Hoffmann zaměstnával mezi lety 1929 - 1931 jako interního návrháře Františka Pazourka, žáka Josefa Drahoňovského). Výroba forem pro tento typ sortimentu byla velice nákladná, a tak byla variabilita vzorů v porovnání s tradiční produkcí zpočátku mnohem menší. Rozvoj produkce umělecké krystalerie však podpořila instalace moderního hydraulického lisu v polubenské sklárně firmy Josef Riedel roku 1927 a v neposlední řadě zájem zákazníků.

Vedle tohoto typu umělecké krystalerie nabyla od konce dvacátých let 20. století znovu na významu též výroba luxusního předlisovaného broušeného skla bez dekorů, s hladkými stěnami (tzv. hranovka). Nejvýznamnějšími producentem tohoto sortimentu byly již od počátku 20. století firmy Eduard Dressler a Schindler & Co. Jablonec nad Nisou, Gebrüder Feix Albrechtice v Jizerských horách či Johann Umann Potočná. I zde se typově jednalo zejména o toaletní sklo, psací a kuřácké sety a navíc pak stolní sklo (karafy, soupravy na likéry, pivo, víno atd.)

Oba druhy umělecké krystalerie - jeden rozvíjející výtvarná schémata rokoka, orientalismu, florální secese či art deca, druhý pak geometrické secese, kubismu a funkcionalismu - se v nabídce výše zmíněných rafinerií samozřejmě prolínaly; často přímo na jednotlivých předmětech. Umělecká krystalerie se též běžně po zušlechtnění - ať již broušením a dobrušováním, dorýváním, leptáním, pískováním, leštěním, matováním nebo malováním, stříkáním barvou, lazurováním či listrovaním - zasazovala do jemně pasířsky zpracovaných montáží z obecných kovů (mosaz, tombak aj.) zdobených bižuterními kameny.

* * *

Text je krácenou a upravenou verzí kapitol z knihy LISOVANÉ SKLO A KRYSTALERIE V JIZERSKÝCH HORÁCH (Historie výroby - Sklárny - Rafinerie - Export) vydané firmou Ornela a. s. a Muzeem skla a

Flakón, návrh kolem 1930

Johann Umann Potočná
MSB Jablonec nad Nisou

Gema, po 1929

návrh Josef Drahoňovský
Heinrich Hoffmann Jablonec nad Nisou
MSB Jablonec nad Nisou

Flakón, návrh z 25. 3. 1924

Josef Schmidt Pířchovice
MSB Jablonec nad Nisou

Dekorativní plastika TANČÍČÍ, kolem 1937

součást kolekce Ingrid
návrh Ida Schwetzová-Lehmannová
Curt Schlevogt Jablonec nad Nisou
MSB Jablonec nad Nisou

Copyright © 2001-2003 Polyconsult, s.r.o., Všechna práva vyhrazena.